

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 39

Sf 14338

Veebruar

Ilmub 10—12 korda aastas

Tellimishind aastas 1 kroon

1931

Kas kirjanik on kohustatud vastu tulema lugeja-publiku nõudeile?

(Ed. Hubeli arvustisest, „Pvl.“ nr. 285 1930, Helene Ranna „Keha ja vaimu“ üle)

Selle küsimuse üle oli Nõukogude Vene aja- kirjanduses aasta paari eest väga äge vaidlus. Ühed arvasid, et kirjanik peab kuulma vaid oma sisemist häält, alistuma sisemisele sunnile (mis iseenesest õigesti juhib, kui ei isoleeruta rahvast), teised nõudsid, et kirjanik peab valvsasti kuulatama, mis igal momendil rahva kõige hädalisemaks vaimseks tarbeks, mis ta kõige tähtsamaks päevaküsimuseks, ja siis seda võtma kohusetruult kui tellimist kunstiliseks kajastamiseks.

Viimaseil aastail on meilgi mitmel ja mitmel puhul tulnud kuuldavale nurin, et kirjanikud liiga vastutustundeta ja vabalt produtseerivat. Vaja olevat positiivseid, elujaatavaid, ülesehitava põhiheliga idealistlikke teoseid. Selle asemel antavat vaid seltskonna ja ühiskonna arvustust, jõuetuid ja eitavaid tüüpe, süngevärvilisi pilte, tumedaid väljavaateid. Ehk Nõukogude Vene terminoloogiat tarvitades: meie kirjanik ei taha ega taha „seltskondlikku tellimist“ täita.

Nüüd on viimaks tulnud see kauaoodatud kirjanik oma teosega. Aga mitte nimekate, tunnustatute hulgast, kes kultuuristunud ja linnastunud, imibunud läbi kriitilisest vaimust, vaid algajana, tundmatuna, kaugelt provintsist, sealt, kus veel pimeduse võimused kõvasti valitseb, aga selle kõrval ka lapsemeelne usk...

...Kui ka selle romaani ideeline külg ei ole igapäevaste vastuvõteta praegusel ajal, kus häda ja

viletsust rünnatakse kahelt tiivalt, mitte enam ühelt, kus ühiskondlikke reforme ei peeta vaimu õilistuse kõrval enam üleareuseks, kus lääneriikide paarkümmend miljonit tööta töelist vajab eeskätt peatoidust ja ihukatet, kus ülemaailmik majanduslik kriis on omandanud äärmise teravuse, nii et ainult sõge hingeõilistaja tihkab seda ignoreerida, — siiski võlub meid romaani lugedes Ilma kuju (hoolimata ta paljurääkimisest, peamiselt enesega). Aga veel usutavamad on meile Rauniku omad ja teised kõrvaltegelased. Need kujud, samuti ka ainek ja olustik on esmakordsed meie uuemas kirjanduses.

... Helene Ranna on „seltskondliku tellimise“ hiilgavalt täitnud. Ta on andnud seda, mis nõuti: positiivse, elujaatava, „ülesehitava“ teose. Muidugi ei ole ta seejuures „tellimisest“ võib-olla pilkugi mõelnud. „Keha ja vaim“ on võrsunud oletatavasti igatsusest kaunima, parema, õilsama elu järele, ja usust, et suur, tõsine armastus ja sügavam arusaamine kaotab klassivahed ja ehitab silla isegi haritud naise ja harimatu mehe vahel. Mis meile selle teose teeb sümpaatlikuks, hoolimata liigsest idealiseeringust, on nimelt autori või tema teisiku Ilma pingutused tee otsimisel, mis viiksid välja maistest dissonantsidest, mis viiksid kaunis kokkukõlalisse maailma...

Kunstniku sünnipaik. (1863.a.)

JOHANN KÖLER

MONOGRAAFIA

*

ALFRED WAGA

Ei varem ega hiljem pole ükski Eestist pärit kunstnik nii soojalt, elulikult ja läbituntult käsitlenud eesti maaelu ainetikku, kui Joh. Köler. Jätkuks vist kahestki selle suure kunstniku maalingust, näiteks „Ketraraja“ ja „Kunstniku sünnipaik“, et kindlustada talle auväärset kohta meie kunstiajaloo.

Kuid Joh. Köler pole mitte ainult silmapaistev kuju meie kunstiajaloo, tema teened ei piirdu ainult suure loominguaga: jõudes oma andekuse ja visa edasipüüdmise läbi mahasurutud rahvast kõrgemale, saades õiguslikult vabaks kodanikuks, jälgis Joh. Köler kogu oma eluaeg sügava kaastundega oma suguvendade — eesti talurahva — rasket elu ja, kasutades oma välja-

paistvat seisukohta tollaegse keisrikoja juures, astus sageli välja eesti rahva eestkostjana balti parunite toore vägivalla ja ülekohtu vastu.

Alfred Waga suure asjatundlikkusega koostatud teos annab ülevaatliku kokkuvõtte kunstniku elust ja loominguist, tollaegsetest kunstivooludest ja neist raskustest, millega tuli võidelda Joh. Köleril Peterburi kunstiakadeemia õhkkonnas.

Teos on trükitud suures, 24×32 sm formaadis, luksuspaberil, lisas 64 suurel leheküljel, kriitpaberil, Joh. Köleri teoste pildistised („Eeva granaatõunaga“, „Kristus ristil“, „Ärkamine nõidusunest“, „Tulge minu juurde“, „Lorelei needmine“, portreid, maastikke jne.).

HIND KR. 7.50.

Raamatute laenutamise vastane ühing.

„Eraisikutele Kuuluvate Raamatute Laenutamise Vastane Selts“, mis Saksamaal 1911. aastal asutati ja vahepeal unustusse oli langenud, hakkab jälle elule ärkama ja kutsub üles liikmeks astumisele. Ühing on leidnud omapärase abinõu väga levinud kombe vastu, mis pole küll mitte täiesti hukka mõistetav, sest eriti noortele inimestele on ta vahel kasulik. Väikese summa tasumisel, millest ülejääk läheb „Kirjanikkude Toetuskassale“, saab iga liige kaardi märkusega, et ta end on ausõnaga kohustanud ühtegi raamatut mitte laenutama. Säärasel teel on võimalik tagasi lükata isegi parimate sõprade sellekohaseid palveid.

H.

Dickensi viimne kiri.

Londonis müüdi mõne aja eest Dickensi kiri, mille see oli kirjutanud 8. juunil 1870, seega oma surmapäeval. Nende kuulsu kirjaniku väheste ridade eest maksti 480 naelsterlingit.

Prantsusmaal on tekkinud tõeline kirjandusliikude auhindade inflatsioon. Viimasel ajal on Akadeemial olnud jagada umbes paarsada (!) auhinda, millest küll enamik liikusid 500 ja 1000 frangi vahel, seega siis peaaegu tähtsusetud. Hiljuti teatati veel uuest auhinnast — parima seiklusromaaniga eest, seekord igatahes 1000 frangi suuruses.

H.

NÄGEMISTERAVUSE MÄÄRAMISE TABEL

TARVITAMISEKS KOOLIDELE JA ARSTIDELE.

Tabel on koostatud silmahaiguste eradotsendi dr. med. J. Uudelti poolt Tartu Ülikooli silmakliiniku täpsate andmete järgi.

Dr. med. J. Uudelti tabelit saab tarvitada

- 1) kirjaoskajate ja kirjaoskamatute, resp. laste juures (vt. internatsionaalne Landolti rõngas vahelüliliga!),
- 2) nii 5- kui ka 4-meetrilisel distantstil (sel juhul, kui tabeli kasutajal ei peaks käepärast olema 5 meetri pikkust ruumi).

Nägemisteravus on arvestatud detsimaalsete murdude järgi, mis lubab mitmel ajal saadud andmeid ühe ja sama isiku juures hõlpsasti ja arvestuseta võrrelda.

Tabeli vasakul äärel olevad arvud (0,1—1,25 või 0,08—1,0) näitavad nägemisteravust, Vis., vastavalt viie- või neljameetriliselt kauguselt.

Tabeli paremal äärel on märgitud distantid D, 4—50 m.

Tabel on varustatud Dr. med. J. Uudelti poolt koostatud seletuskirjaga.

Tabeleid on müügil: lahtiste lehtedena paksul valgel paberil (80 senti) või kartongil (1 kroon) ning paberile kleebituna (musta kandiga) terve tabelina (1 kr. 20 senti) või raamatu kujul kokkumurtavana (1 kr. 60 senti). Eriti viimasel kujul on tabelid väga soodsad kooliarstidele kaasavõtmiseks väljasõitudel.

2 O

3 M C

7 6 A O

5 4 B H O

6 2 1 N O C

2 5 4 K E T O

7 8 3 1 R P L O

5 2 9 4 D S B O

6 7 8 2 E U M C

1 3 5 0 T A H O

4 8 9 7 V R X O

Vähendus 1 : 5.

Tabeli vasakul äärel iga rea kõrval on arvud, mis näitavad nägemisteravust, paremal äärel — distantid.

SULETUD RING

Looduse Kroonine Roman Nr. 22

248 lk. Hind 1 kroon.

Romaan meie korra- ja kombusvalvurite elust. — Tege-
lasteks: poliitseikomissarid, konstaablid, kantsleipreilid.

... Juba selle raamatu kaanepilt kujutab midagi õudset: Alasti naine, kelle käes surnupealu. Õudne kaanepilt on sissejuhatuses veel mitu korda õudsemale sisule. Ütlen avalikult: ei ole ma lugenud, ei ial ka osanud kujutella niivõrt kõlbliselt langenud inimesi kui need, kelle teod ja kõnelused täidavad selle raamatu kaanest kaaneni.

... On ju teada, et ka ilukirjandusliku teose autor võtab oma kujud tõsisest elust — teistiti oleks see võimatu. Mida põhjalikumalt autor tunneb seda ainevalda, kus ta liigub, seda väärtuslikum on ta töö.

Nüüd tekib küsimus: Kas V. Uibopuu tunneb poliitseinikkude ja nende asutiste sisemist elu või on see töö ainult ta fantaasia vilil?

Igatahes lubab raamatus esinevate sündmuste argipäevne kirjeldusviis oletada, nagu jutustaks autor seda, mis ta ise elus on läbi elanud. Kõik mustus arutatakse peitmata süngusega, rõvedate piltide kirjeldused avastatakse protokollilise avalikkusega. Kui neid kirjeldusi meie poliitseinikkude ja poliitseiasutiste kõlblise seisukoha hindamisel võtta arvesse, siis peab küll jõudma otsusele: kaugemale alla ei saa langeda. ... Kogu poliitseinikkude ja poliitseiasutiste

(on kirjeldus kahest komissariaadist) tegevuses ei leidu ühtki tegevust, ülesastumist, mis ei tunduks lugedes otse jätk. Komissarist alates kuni kõige väiksema kantsleipreilini on nad kõik joodikud, põlevad sugulistes kirgedes niihästi mehed kui naised, elavad üksteisega alalises vaenus, võtavad altkäemaksu, iga preili on kohustatud ülemuse käest läbi käima. Häbitundmine on absoluutselt kadunud.

... Sellesse mülkasse (politseiasutisse) satub ühe rõimarlikult metsiku ja rõveda abielupaari tütar, kes aga püüab alal hoida oma puhtust. Kuid selle, olgugi see juba abielus naine, teeb linnajaoskonna komissar teiste kantsleipreilide sarnaseks, ja viskab ta lõpuks paarinädalase tarvitamise järel põlastades kõrvale. Nõnda ei ole siis ka sellel kuhugi mujale pääseda, kui hakkab teenima endale ja oma vanematele ülalpidamist uulitsal.

Nagu öeldud, on raamat ilmunud „Looduse“ krooniste romaanide seerias, seega siis ka kättesaadav oma hinna poolest laiadele hulkadele. Läbi lugedes selgub seega ka tuhandele poliitseinikkude ja poliitseiasutiste sisemine nägu. Ja see nägu on kohutav...

„Päevaleht“

VÄLE ARVUTAJA

Normeeritud harjutustestid aritmeetikas.

2. õppeaastale.

Tehteid täisarvudega 100 piirides

SEERIA

A

SISU:

B

TABEL I: $6+5+7=$, $5+4+3=$ jne., kokku 42 harj.

II:	$12-9=$, $15-8=$	54
III:	$59+31=$, $23+73=$	40
IV:	$38-24=$, $96-21=$	42
V:	$51+9=$, $86+8=$	45
VI:	$94-5=$, $62-6=$	34
VII:	$69+17=$, $18+43=$	28
VIII:	$43-19=$, $86-67=$	21
IX:	$5+7+9+8+3=$	16
X:	$45+13+19=$	15
XI:	$8\cdot4=$, $5\cdot6=$, $5\cdot14=$	51
XII:	$45:5=$, $34:2=$	43
XIII:	$6\cdot9=$, $3\cdot28=$	38
XIV:	$56:8=$, $98:7=$, $84:14=$	26
XV:	Segaülesanded kordus- nädalateks	9

VÄLE ARVUTAJA

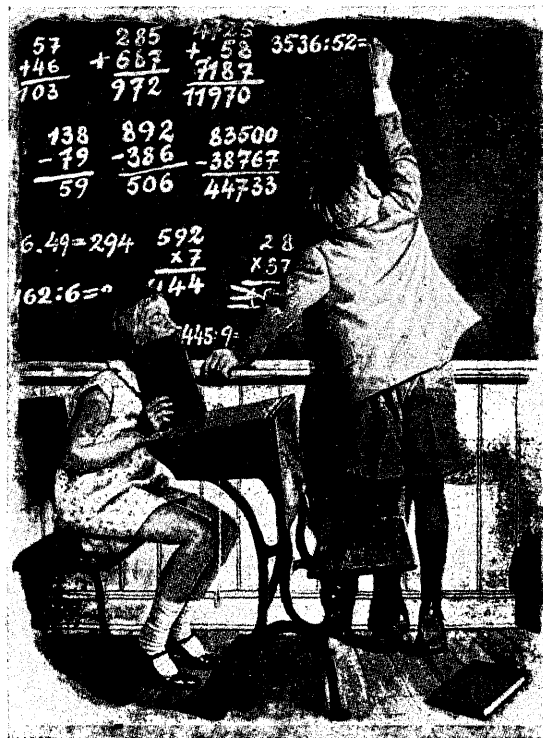
Normeeritud harjutustestid aritmeetikas.

3. õppeaastale.

Tehteid täisarvudega 100 000 piirides

SEERIAD A ja B

à 12 TABELIT

Moodsaist elustusvahendeist matemaatika õpetuse alal väärrib küll tõsisemat tähelepanu ülaltähendatud „Väle arvutaja“. Esiteks juba sellepärast, et meil arvutusoskuses, eriti just kiiruses nii mõndagi veel soovida on, teiseks — et harjutustestid on meie koolides tänini üldse tundmatu asi, kuna nad näit. Ameerika ja Inglise koolides ammu tuntud ja laialt levinud abinõuna koolitöö elustamiseks kaasa aitavad.

Sisuks „Väledale arvutajale“ kummaski seerias on 15 tabelile koondatud nimeta arvudega tehted 100 piirides. Õpilasel pole muud tarvis kui arvutada ja vastus vastavale kohale kirjutada. Tüütav ja asjata harjutusülesannete ära kirjutamine jääb sellega ära. Kontrollimiseks aga leidub igal tabelil ärarehitav ääreriba, kus vastused valmis trükitud. Viimane asjaolu teeb tööde läbivaatamise hõlpsaks. Tabelid on meetodiliselt raskuse järele korraldatud ja aja poolest õpilaste vanust arvestades normeeritud. Esimesi tabeleid võib kasuga tarvitada ka esimese õppeaastalaste juures kevadsemestri lõpul. Harjutuste hulk igal tabelil on raskuse järele isesugune.

Need testid, kui neid tarvitusele võtta, kannavad meie algkoolidesse matemaatika õpetuse alal elustust, rõõmsa võistluse elementi, esile tõstes ühtlasi arvutusoskuse kõrval just täpsust ja kiirust. Ka avaneb nende testide abil õpetajal võimalus enam-vähem objektiivselt oma klassi ja ka üksiku õpilase oskuste ning võimete tasapinda tundma õppida, mis nii tarvilik, sest „ainult õige diagnoos võimaldab õiget ravimist“.

„Väleda arvutajaga“ on meie algkool ühe väga huvitava õppevahendi poolest rikkamaks saanud, millega tutvumist vististi ükski õpetaja ei kahetse.

A. R(audsepp.)
„Postimees“.

Seeria B ei erine sisuliselt milleski A-seeriast, muudetud on vaid harjutuste järjestus. Seeria B on määratud kontrolliks eelmisele. Mahakirjutamise ärahoidmiseks on soovitatav käsitada kumbagi seeriat korraga — poolel klassil seer. A, poolel — seer. B.

Seeria B tuleb tarvitusele võtta ka siis, kui harjutuste kordamisel märgatakse, et õpilastel vastused hakkavad automaatselt meelde jääma.

„Väleda arvutaja“ tabelid on müügil komplektides. Komplekt sisaldab 20 tabelit (tab. nr. 1 — 20 eks., tab. nr. 2 — 20 eks. jne.). 1 komplekt maksab 30 senti.

21. II 1931. — 28. II 1931.

ILMUNUD:

- 1) A. Tooms: Arvjoonised. Diagrammide, kartogrammide, kõverate ja muude arvjooniste valmistamise õpetus. 240 lk. 164 joonisega. Hind 5 krooni.
- 2) Aug. Vaga: Botaanika õpperaamat kesk-koolidele. 148 lk. 121 joon. Hind 2 krooni.
- 3) L. Nikulin: Saladuste müüjad. (LUB nr. 159—160.) 128 lk. Hind 50 senti.

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

K. Mattiesen iirikikoda O/Ü, Tartus, 1931.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana t. 1